Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

про результати відвідування комунального закладу «Стародобровільський психоневрологічний інтернат» Дніпропетровської обласної ради

15.10.2025

м. Київ, 2025

І. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19[1], 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 15.10.2025 співробітниками Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини спільно з представником громадської організації здійснено відвідування комунального закладу «Стародобровільський психоневрологічний інтернат» Дніпропетровської обласної ради (далі – заклад, ПНІ).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Цикаленко Ірина Ігорівна, начальник відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Черевко Марина Іванівна, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Бантуш Костянтин Володимирович, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Толстих Олександр Юрійович, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Деничева Алла Валеріївна, представник громадської організації.

Загальна інформація.

Заклад знаходиться за адресою: вул. Степова, 2-В, с. Стародобровільське, Криворізький р-н, Дніпропетровська обл., 53753.

В.о. директора закладу – Квітка Олена Миколаївна.

Відповідно до Статуту Стародобровільського психоневрологічного інтернату, затвердженого рішенням Дніпропетровської обласної ради від 08.12.2023 № 331-18/VIII, заклад є стаціонарним інтернатним закладом для соціального захисту, що створюється для тимчасового або постійного проживання осіб із стійкими інтелектуальними та/або психічними порушеннями, які за станом здоров’я потребують стороннього догляду, соціально-побутового

обслуговування, надання медичної допомоги, соціальних послуг та комплексу реабілітаційних заходів і яким згідно з висновком лікарської комісії за участю лікаря-психіатра не протипоказане перебування в Закладі (далі – підопічні).

Заклад розрахований на перебування 280 осіб. На день відвідування в закладі перебувало 275 підопічних, з яких 274 чоловіки та 1 жінка.

В інтернаті перебувають 149 дієздатних підопічних, 126 підопічних визнаних в судовому порядку недієздатними, з яких 67 підопічних знаходяться під опікою інтернату, 59 осіб мають інших опікунів/піклувальників, 5 підопічних закладу відносяться до маломобільних груп населення, 14 підопічних є внутрішньо переміщеними особами. Всім підопічним закладу встановлені групи інвалідності.

За 2025 рік у ПНІ померло 19 осіб.

Фінансування закладу за 2024 рік становило 34 388 701,31 тис. грн.

У 2025 році ПНІ профінансовано на суму 26 360 074,22 тис. грн.

Відповідно до штатного розпису на 2025 рік у закладі затверджено 136 штатних одиниць, з яких 99 шт. од. – медичний персонал: 1,0 шт. од. – завідувач медичного відділення лікар – психіатр (вищої категорії), 1,0 шт. од. – лікар психіатр (2 категорії), 1 шт. од. – лікар-терапевт (1 категорії), 1,0 шт. од. – сестра медична старша/брат медичний старший (1 категорії), 7,0 шт. од. – сестра медична/брат медичний (в/к), 4,0 шт. од. – сестра медична/брат медичний (б/к), 3,0 шт. од. – сестра медична/брат медичний (1 категорії), 2,0 шт. од. – сестра медична/брат медичний (2 категорії), 1,0 шт. од. дезінфектор, 1,0 шт. од. – сестра медична/брат медичний з дієтичного харчування (2 категорії), 1,0 шт. од. – сестра-господиня, 5,0 шт. од. – молодша медична сестра/молодший медичний брат (санітарка-ванниця, санітар-ванщик), 57,0 шт. од. – молодша медична сестра/молодший медичний брат (санітарка-палатна, санітар-палатний), 8,0 шт. од. – молодша медична сестра/молодший медичний брат (санітарка-прибиральниця, санітар прибиральник), 6,0 шт. од. – молодша медична сестра/молодший медичний брат (санітарка-роздавальниця, санітар роздавальник).

Згідно з тарифікаційним списком працівників на 2025 рік в ПНІ працює 136 осіб.

З метою цілодобового медичного обслуговування в інтернаті функціонує медична частина, в якій проводиться огляд підопічних, зберігається документація щодо стану їх здоров’я та результатів обстежень.

Медична допомога підопічним надається на підставі ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики – «досьє» від 16.07.2021 № 1461.

На виконання принципу добровільності надання медичної допомоги, закріпленого статтею 4 Закону України «Про психіатричну допомогу», підопічними або їх законними представниками надається усвідомлена письмова згода на отримання психофармакологічного лікування.

Відповідно статті 10 Конвенції проти катувань, до затверджених посадових інструкцій медичних працівників та функціональних обов'язків медичного персоналу включено пункти про заборону катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання.

Працівники ПНІ своєчасно проходять медичні огляди.

У разі отримання підопічними тілесних ушкоджень медичними працівниками складається довідка про фіксацію тілесних ушкоджень (форма первинної облікової документації № 511/о) відповідно до вимог наказу Міністерства охорони здоров'я від 02.02.2024 № 186.

На день відвідування усі підопічні мають укладені декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу, та отримують медичні послуги, передбачені програмою державних гарантій медичного обслуговування населення у 2025 році, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 24.12.2024 № 1503.

Медичний підрозділ сприяє в оформленні документів та організовує огляд підопічних медико-соціальною експертною комісією для встановлення підопічним групи інвалідності або продовження її строку.

У осіб з інвалідністю розроблені індивідуальні програми реабілітації, відповідно до яких підопічні забезпечені індивідуальними засобами реабілітації.

Підопічні проживають в одному триповерховому корпусі (фото 1). Окремо на території закладу розташовано приміщення харчоблоку (фото 2).

Територія установи огороджена та доглянута.

Будівля житлового корпусу обладнана автоматичною пожежною сигналізацією.

Заклад забезпечений генераторами та батареями автономного живлення, які повністю забезпечують роботу ПНІ під час екстрених або аварійних відключень електроенергії (фото 3).

Також у закладі облаштовано кімнату для відпочинку та зустрічей із відвідувачами.

Заклад має централізоване водопостачання.

Вікна закладу не заґратовані (фото 4).

В закладі для потреб підопічних працює перукарня.

У ПНІ наявний План евакуації людей на випадок пожежі або іншої надзвичайної ситуації, затверджений в.о. директора Стародобровільського психоневрологічного інтернату Дніпропетровської обласної ради Квіткою О. М. від 1 січня 2025 року.

Керівництвом закладу налагоджена співпраця із центром надання безоплатної вторинної правничої допомоги.

На кожного підопічного наявні індивідуальні плани надання соціальних послуг відповідно до розділу IV Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198.

Облік витрат особистих коштів підопічних відбувається відповідно до Порядку використання сум пенсій (щомісячного довічного грошового утримання) та/або державних соціальних допомог, нарахованих відповідно до законодавства дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, недієздатним особам та особам, цивільна дієздатність яких обмежена, які є вихованцями/підопічними дитячих будинків-інтернатів, психоневрологічних інтернатів, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 17.08.2018 № 1173. В.о. директора ПНІ щорічно подаються опікунські звіти в органи опіки та піклування.

У закладі функціонує спортивна зала, в якій займаються підопічні, що відносяться до маломобільних груп населення (фото 5).

Для задоволення релігійних потреб підопічних інтернат відвідують священнослужителі.

У закладі наявне денне меню. Проміжки часу між споживанням їжі не перевищують чотирьох годин.

Сума витрат на харчування на одну особу на день в інтернаті складає 125,81 грн, а сума витрат на медикаменти на одну особу на день складає 11,37 грн.

З метою контролю за дотриманням якості та безпечності харчових продуктів при приготуванні і реалізації готової продукції від кожної партії приготовлених страв кухарем відбирається добова проба. Також працівниками харчоблоку належним чином здійснюється контроль за температурним режимом холодильного обладнання.

У закладі на належному рівні організовано дозвілля, підопічні займаються малюванням, складають пазли, мають можливість колективного перегляду телепередач. Також у закладі працює бібліотека (фото 6).

Атмосфера у закладі доброзичлива, підопічні позитивно реагують на персонал та відвідувачів.

У житловому корпусі закладу наявні інформаційні стенди з контактними даними посадових осіб та «гарячих ліній», до яких підопічні можуть звернутися у разі порушення їх прав (фото 7).

Житловий корпус облаштований зонами відпочинку, наявні телевізори для спільного перегляду.

Житлові кімнати розраховані на проживання від 1 до 6 осіб. Санітарний стан постільної білизни та одягу підопічних задовільний. Підопічні забезпечені сезонним одягом.

У житлових кімнатах підопічних наявні їх власні речі, фотографії, ікони тощо.

Працівниками проводиться належне прибирання в спальних кімнатах та приміщеннях загального користування.

Підопічним закладу, які потребують, надається допомога у годуванні, здійсненні індивідуальних санітарно-гігієнічних процедур.

Підопічні закладу мають охайний зовнішній вигляд, вільно пересуваються закладом та територією.

Група НПМ провела особисте спілкування з 52 підопічними та 13 працівниками закладу. Скарг на неналежне поводження, якість догляду та умови проживання від підопічних не надходило.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування групи НПМ здійснено 04.08.2022, за результатами якого в.о. директора комунального закладу «Стародобровільський психоневрологічний інтернат» Дніпропетровської обласної ради були надані наступні рекомендації:

вжити заходи щодо своєчасної підготовки підопічних та персоналу до евакуації відповідно до Порядку;

забезпечити дообладнання підвальних та інших заглиблених приміщень будівлі Закладу для можливого укриття підопічних та працівників пансіонату у відповідності до Вимог;

демонтувати загородження або у інший спосіб виключити можливість використання заґратованих приміщень для протиправного утримання підопічних;

забезпечити умови для дозвілля та денного відпочинку підопічних;

вжити заходів щодо забезпечення реабілітації пацієнтів з метою ресоціалізації; розмежування режиму нагляду за підопічними в залежності від стану здоров’я і характеру захворювання;

забезпечити всіх підопічних меблями та особистим одягом відповідно до Наказу № 857 від 19.08.2015;

вжити заходів щодо дотримання права підопічних на приватність, зокрема, облаштувати загородження між сантехнічними приладами, розсунути ліжка, тощо;

здійснити облаштування вхідних груп приміщень інтернату(пандуси, ребра першої та останньої сходинок сходового маршу), шляхи руху підопічних, зони очікування та робочі зони без перешкод (бордюрів, порогів), сантехнічні прилади відповідно до ДБН;

налагодити взаємодію із центрами системи надання БПД;

створити умови для реалізації права підопічних на вільний розвиток особистості з урахуванням їх побажань, залучення до заходів, спрямованих на ведення активного способу життя.

Рекомендації, надані за результатами попереднього відвідування, виконані частково.

ІІ. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на життя та безпеку (стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 27 Конституції України).

1. Групою НПМ встановлено, що у ПНІ наявне підвальне приміщення, рекомендоване до використання як найпростіше укриття, відповідно до Акту оцінки об'єкта (будівлі, споруди, приміщення) щодо можливості його використання для укриття населення як найпростішого укриття від 25.07.2022, на даний час в приміщенні тривають ремонтні роботи з метою підготовки даного приміщення для використання як найпростішого укриття (фото 8).

У разі оголошення сигналу «Повітряна тривога» у регіоні підопічні продовжують перебувати у житлових кімнатах.

Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу (стаття 49 Конституції України).

2. Підчас вибіркового ознайомлення з медичною документацією підопічних групою НПМ встановлено, що лікар-терапевт, яка працює в ПНІ, надає медичні висновки недержавною мовою (російською), що порушує частину 1 статті 33 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (№ 2704 – VIII від 25.04.2019). Усі документи, записи, офіційне спілкування медичних працівників із пацієнтами мають здійснюватися державною (українською) мовою.

3. Закладом не дотримано вимог Інструкції по забезпеченню гематологічного контролю при лікуванні препаратом «Азапін» «Клозапін», затвердженої наказом МОЗ від 08.08.1995 № 147, а саме: гематологічний контроль підопічним, які приймають лікарські засоби з діючою речовиною «Клозапін», не здійснюється щомісячно.

Варто зазначити, що згідно з пунктами 3 та 4 Наказу № 147 МОЗ від 08.08.1995 (далі – Наказ № 147), пацієнтам під час терапії препаратами, що містять діючу речовину «Клозапін», має бути гарантовано регулярне гематологічне обстеження з метою попередження розвитку гранулоцитопенії або агранулоцитозу.

Однак, всупереч вимогам наказу МОЗ України від 08.08.1995 № 147 «Про гематологічний контроль при лікуванні Лепонексом (Клозапіном)» (далі – Наказ № 147), підопічним, які приймають цей препарат, не проводяться періодичні гематологічні обстеження.

Таким чином, відсутність належного лабораторного контролю є грубим порушенням права підопічних згідно вимог Наказу № 147.

Комітет із запобігання катувань, жорстокого, нелюдського або такого, що принижують гідність видів поводження та покарання у звіті українському уряду щодо візиту в Україну CPT/Inf (2020)/1 рекомендував українській владі вжити термінових заходів, щоб регулярні аналізи крові підопічним, які приймають

лікарський засіб із діючою речовиною «Клозапін», виконувалися, а також провести навчання персоналу щодо розпізнавання ранніх ознак потенційно смертельних побічних ефектів Клозапіну.

Зазначене порушення усунуто за час складання звіту. Завідуючою медичного відділення проінформовано групу НПМ щодо організації проведення щомісячного контролю та надано підтверджуючі документи (фото 9).

Порушення права на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування, одяг, житло (стаття 48 Конституції України, стаття 5 Закону України «Про психіатричну допомогу»).

4. Водопостачання у ПНІ здійснюється через систему централізованого водопостачання, однак вода у житловому корпусі має чорний колір та неприємний запах, що унеможливлює її використання підопічними (фото 10).

5. В деяких кімнатах підопічних площа є меншою від встановленої норми, що є порушенням норм житлової площі на особу та не відповідає вимогам ДБН В.2.2-18:2007 «Будинки і споруди. Заклади соціального захисту населення» (далі – ДБН В.2.2-18:2007). Кімнати вміщують ліжка, що розташовані впритул, таким чином у закладі не дотримано норми площі на одну особу (8-10 м^2) (фото 11).

6. У душових закладу наявні зношені мочалки (фото 12), які неможливо використовувати за призначенням, проте вони не списані у встановленому порядку та продовжують використовуватись та зберігатися як придатний м’який інвентар.

Такі дії свідчать про порушення вимог пункту 6 Типового положення про облік, зберігання та списання матеріальних цінностей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 957, відповідно до якого: матеріальні цінності, що стали непридатними для подальшого використання, підлягають списанню за рішенням керівника установи на підставі акта, складеного комісією, утвореною наказам керівника.

Зазначене порушення усунуто за час складання звіту (фото 13).

7. У порушення Мінімальних норм забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів в інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення, затверджених Міністерством соціальної політики України від 19.08.2015 № 857 (далі – Мінімальні норми), в кімнатах підопічних недостатня кількість твердого інвентарю, а саме: приліжкових тумб, стільців за кількістю місць, столів, шаф для зберігання речей, м’який та твердий інвентар зношений, потребує оновлення.

Твердий та м’який інвентар наявний на складі ПНІ, однак не використовується, оскільки триває процес приймання-передачі між двома закладами (фото 14, 15).

8. В одній із морозильних камер харчового складу закладу групою НПМ виявлено немарковані продукти харчування. Зберігання продуктів харчування без відповідного маркування суперечить пункту 1 статті 32 Закону України «Про

основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», оскільки відсутність маркування унеможливлює визначення термінів придатності та дотримання умов зберігання (фото 16). Така практика створює підвищені ризики для життя і здоров'я підопічних, оскільки споживання продуктів із невстановленим походженням та строками зберігання може призвести до харчових отруєнь, та масових випадків отруєння у закладі.

9. У холодильнику закладу порушені правила товарного сусідства, оскільки разом зберігається молочна та м'ясна продукція, що створює високий ризик перехресного мікробіологічного забруднення продуктів харчування та може призвести, до харчових отруєнь.

10. Під час відвідування виявлено продукт харчування (пакет з молоком), термін придатності якого вичерпано, що може призвести до харчових отруєнь підопічних (фото 17).

11. У закладі не розроблене перспективне меню, що унеможливлює забезпечення різноманітності харчування, розрахунок енергетичної цінності харчових продуктів та збалансованість раціону.

12. Підопічні закладу харчуються з металевого посуду та використовують при прийомі їжі тільки ложки (фото 18). Європейський комітет із запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню у Восьмій Загальній доповіді [CPT/Inf (98) 12] зазначає, що слід надавати підопічним можливість використовувати елементи звичайного «нелікарняного» життя – наприклад користуватися відповідним посудом та столовими приборами, що є невід'ємною частиною програми психосоціальної реабілітації.

Порушення прав осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення (стаття 9 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю).

13. Приміщення інтернату не пристосовані до потреб осіб з інвалідністю та підопічних, які належать до маломобільних груп населення, що не відповідає вимогам ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд», а саме:

у житловому корпусі не всі коридори обладнані горизонтальними поручнями, наявні необладнані пороги (фото 19), відсутнє маркування першої та останньої сходинок сходових маршів (фото 20), що створюють перешкоди у пересуванні маломобільним підопічним;

житловий корпус не обладнано ліфтами або підйомниками, що унеможливлює організацію прогулянок для маломобільних та ліжкових хворих підопічних, які проживають на другому та третьому поверсі інтернату. У разі термінової потреби в медичній допомозі або необхідності транспортування підопічних до лікарні персоналу доводиться прикладати значних зусиль для переміщення маломобільних або ліжкових хворих, що може призвести до затримки в наданні медичної допомоги.

Порушення права на повагу до приватного і сімейного життя (стаття 8 Європейської конвенції з прав людини).

14. У житлових кімнатах, в яких проживає більше, ніж одна особа, відсутні ширми для забезпечення приватності під час здійснення індивідуальних гігієнічних процедур. Зазначене створює умови, за яких неможливе забезпечення приватності підопічним та наявності позитивного терапевтичного середовища, що не відповідає пункту 34 розділу III Стандартів Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводження чи покарання.

15. Групою НПМ встановлено, що одяг, у тому числі спідню білизну підопічних, не персоналізовано. Відповідно до рекомендацій КЗК вищезазначені умови не сприяють зміцненню почуття самобутньої особистості та особистої гідності підопічних, а індивідуалізація одягу є однією із форм процесу лікування.

Зазначене порушення усунуто за час складання звіту.

16. У санітарних кімнатах не створено умов приватності при здійсненні фізіологічних процедур.

17. В деяких туалетах відсутні двері (фото 21), що порушує право підопічних на приватність.

Порушення права володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю (стаття 41 Конституції України).

18. В інтернаті створено комісію для використання та обліку особистих коштів підопічних відповідно до Порядку використання сум пенсій (щомісячного довічного грошового утримання) та/або державних соціальних допомог, нарахованих відповідно до законодавства дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, недієздатним особам та особам, цивільна дієздатність яких обмежена, які є вихованцями/підопічними дитячих будинків-інтернатів, психоневрологічних інтернатів, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 17.08.2018 № 1173 (далі – Порядок використання особистих коштів). Проте кошти недієздатних підопічних використовуються узагальнено, не по кожній особі окремо, та для закупівлі товарів загального користування: басейнів, холодильників, які знаходяться в кімнатах персоналу закладу, телевізорів, розташованих у загальних зонах відпочинку підопічних, тощо (фото 22).

Подібна практика суперечить законодавчим нормам, що вимагають від опікуна діяти в інтересах недієздатної особи.

ІІІ. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Дніпропетровській обласній раді, Дніпропетровській обласній військовій адміністрації забезпечити:

контроль за додержанням прав підопічних;

вжиття невідкладних заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги зі стаціонарного догляду, а також причин та умов, що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності Стародобровільського психоневрологічного інтернату.

2. Стародобровільському психоневрологічному інтернату забезпечити:

дотримання безпекових заходів під час оголошення сигналу «Повітряна тривога» в регіоні та завершити облаштування укриття з урахуванням вимог чинного законодавства;

проведення щомісячного гематологічного контролю підопічним, які приймають лікарські засоби з діючою речовиною «Клозапін» (Clozapinum) або його аналогів;

дотримання права на приватність під час проведення санітарно-гігієнічних процедур, зокрема використовувати ширми у кімнатах, у яких проживає більше ніж одна особа;

облаштування житлових кімнат інтернату відповідно до Мінімальних норм;

можливість підопічним користуватись неметалевим посудом та столовими приборами;

дотримання правил товарного сусідства при зберігання харчових продуктів;

обладнання порогів та маркування сходів сходового маршу для пересування підопічних, які відносяться до маломобільних груп населення;

дотримання норм житлової площі на одну особу;

облаштування житлового корпусу відповідно до норм ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд»;

використання коштів недієздатних підопічних відповідно до норм діючого законодавства.

Додаток: фотоматеріали на 5 арк. в 1 прим.

Керівник групи НПМ
Начальник відділу реалізації національногопревентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини **Ірина ЦИКАЛЕНКО**

фото № 1

фото № 2

фото № 3

фото № 4

фото № 5

фото № 6

фото № 7

фото № 8

фото № 9

фото № 10

фото № 11

фото № 12

фото № 13

фото № 14

фото № 15

фото № 16

фото № 17

фото № 18

фото № 19

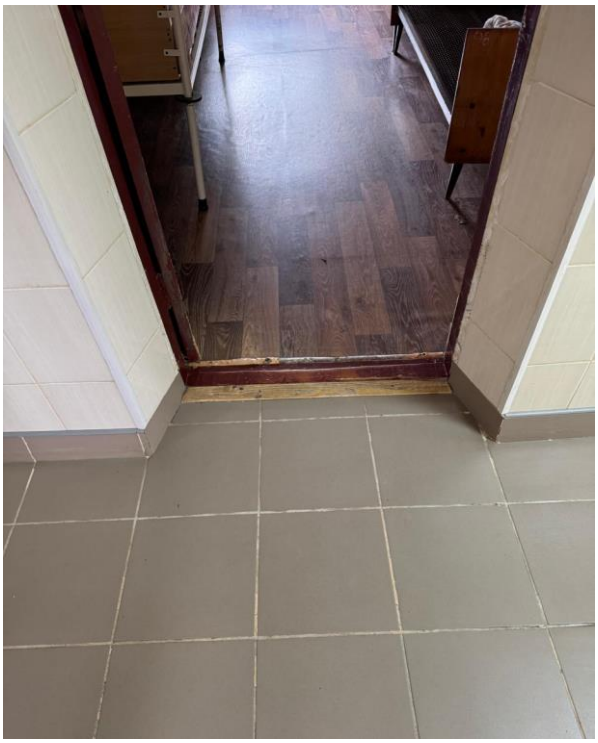

фото № 20

фото № 21

фото № 22

